

Opis źródła:

Jest to fragment dziennika Frederica Robinsona brytyjskiego żołnierza biorącego udział w Wojnie Krymskiej (1853-1856). We fragmencie tym autor opisuje problemy z jakimi borykali się żołnierze oblegający Sewastopol, jak również relacje panujące w wielonarodowym wojsku złożonym m.in. z Indyjczyków, Turków, Brytyjczyków czy Francuzów.

Miejsce wydania:

F. Robinson, *Diary of the Crimean War*, London 1856, s. 300-303.

Tekst źródła:

Tłum. z języka angielskiego T. J. Lis

„Przybyła kolejna duża grupa Turków, i obecnie obozują na równinie w pobliżu Bałakławy – około 18 000 (?) osób. Mówi się, że szturm jest blisko – obawia się, że będzie to smutna sprawa.

14-ego. Burzliwy, deszczowy dzień. Wieczorem widać było liczne ogniska wroga na wzgórzach nad Inkermanem, a także na wzgórzach bliżej Bałakławy. W nocy słychać było salwę z karabinów. Ludzie (z naszej brygady) codziennie o czwartej rano stają pod broń, ale z powodu wspomnianych okoliczności dziś wyszli wcześniej. Okazało się, że ogień pochodził od kilku Kozaków, którzy strzelali do strażników na linii obronnej w dolinie, a następnie uciekli. Jeśli chodzi o postęp oblężenia, jeśli można to tak nazwać, nic znaczącego nie wydaje się mieć miejsca, albo przynajmniej nic o tym nie wiadomo. Ogień wroga wydaje się większy, podobnie jak nasz.

15-ego (niedziela). Pogoda taka sama jak wczoraj. Słyszemy, że Francuzom w końcu udało się zdobyć i utrzymać rowy strzeleckie, o które tak często walczone, choć nie obyło się bez znacznych strat. Cały dzień trwał intensywny ostrzał. Słyszemy, że dziś wieczorem ma zostać zdetonowana mina; po czym, jak sądzę, Francuzi mają szturmować Baterię ogniową. 10. Pułk Huzarów przybył z Indii (658 ludzi).

16-ego. Pogoda nadal przypomina wiosnę w Anglii. Wczoraj wieczorem, między ósmą a dziewiątą, doszło do wybuchu miny; po czym baterie otworzyły ogień bardziej intensywnie niż kiedykolwiek, z odgłosami dochodzącymi nawet do czterdziestu wystrzałów na minutę. Ilość użytego prochu mówi się, że była około siedem razy większa niż zwykle przy takich okazjach. Mimo to odgłos był tu całkowicie niesłyszalny! – odległość nie może przekraczać pięciu mil w linii prostej. Wyniki były znacznie mniej istotne, niż się spodziewano. Prawdopodobnie wiatr był w przeciwnym kierunku, co tłumaczy, dlaczego czasami ogień jest tu zupełnie niesłyszalny, a innym razem tak głośny, że trzęsie oknami w chatkach. W nocy cały czas słychać było strzelaninę, a także kanonadę. Mówi się, że „Caradoc” został wysłany po lorda Stratforda – to może być znak, że rozważa się „warunki”. 71. Pułk poszedł na front.

17-ego. Pogoda utrzymuje się w umiarkowanej temperaturze. Ogień, choć bardzo intensywny, nie przynosi, jak się wydaje, istotnych rezultatów. Jeden z naszych magazynów wybuchł, niszcząc kilka dział, ale, o ile wiem, nie spowodowało to ofiar śmiertelnych. Dziś na wzgórku w oddali pojawił się silny oddział wroga, który przez jakiś czas pozostawał tam, najwyraźniej zabawiając się strzelaniem do wyimaginowanego przeciwnika. Wyglądali na wyposażonych jak regularna kawaleria. Wszyscy wydają się być zadowoleni z niedawno przybyłej tureckiej piechoty – elity ich armii. Ludzie są silni, dobrze zbudowani, dobrze ubrani i dobrze wyszkoleni.

18-ego. Pogoda bardzo ładna, stabilniejsza i cieplejsza. Brak wiadomości z wiarygodnych źródeł. Różne sprzeczne pogłoski. Mało co, albo nic, nie jest znane w kwestii oblężenia. Ogień trwa z dużą intensywnością, ale najwyraźniej bez wpływu na umocnienia wroga. Doszło do fałszywego alarmu, że wróg planuje atak, w wyniku czego wojska zostały postawione pod broń wcześniej niż zwykle.

10. Pułk Huzarów obecnie obozuje tuż za Brygadą Kawalerii. Ich konie (indyjskie), piękne, ale złośliwe zwierzęta, które podobno kosztowały 70 funtów każdy, wzbudzają duże zainteresowanie. Ludzie są bardzo wygodnie ulokowani w indyjskich namiotach, znacznie lepiej przystosowanych do tego klimatu niż nasze. Są to markizy, wyłożone niebieską bawełną. Wieczorem słychać bardzo intensywny ogień z muszkietów, najwyraźniej pochodzący z okopów. Lord Stratford nie jest spodziewany przed 28-ym.

19-ego. Burzliwy, zimny dzień; pod koniec deszczowy. Dziś rano odbył się rekonesans w kierunku Chernayi – bardzo ładny widok. Składał się, jak sądzę, z większej części naszej kawalerii, w tym 10. Pułku Huzarów, oraz znacznej liczby tureckiej piechoty – łącznie silny oddział. Kawaleria ruszyła wzdłuż równiny, a piechota okrężną drogą przez wzgórza w pobliżu Kamary. Obie siły połączyły się tam w pobliżu i spokojnie wróciły w południe, napotkawszy tylko kilku Kozaków, do których wystrzelili kilka rakiet, co szybko ich rozproszyło. Nieszczęsny kapitan, który został z tyłu przy kościele, podobno został schwytany przez tych ostatnich. Brak nowych wiadomości z frontu.

Pomimo ulepszeń wprowadzonych w Bałakławie lub w jej pobliżu, a także chłodnej pogody, wciąż występuje wiele nieprzyjemnego powietrza, co jest ostrzeżeniem przed możliwymi skutkami gorącej pogody. Już teraz panuje ciężka gorączka, co gorsza wykazująca, silną tendencję do nawrotów. W moim regimencie, choć ludzie są teraz zatrudnieni tylko przy pracach fizycznych i wartach, trzydziestu jest w szpitalu, prawie wszyscy z gorączką; a około siedemdziesięciu jest mniej lub bardziej osłabionych i niezdolnych do służby z tego samego powodu, z ogólnej liczby około czterystu pięćdziesięciu ludzi.”

Słowniczek pojęć:

Balakława – W XIX w. miasto, które obecnie wchodzi w skład Sewastopola.

Cardoc – okręt parowy służący do przewozu ludzi, po raz pierwszy użyty w celach wojskowych w czasie wojny krymskiej.¹

---

¹ J. Sweetman, *The Crimean War*, Oxford 2001, s. 36.

Lord Stratford - Stratford Canning, 1st Viscount Stratford de Redcliffe (1786-1880), angielski dyplomata, ambasador Wielkiej Brytanii w Imperium Osmańskim w latach 1842-1858.²

Pytania do źródła

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Jakie państwa brały udział w Wojnie Krymskiej?
2. Jakie problemy trapiły wojska oblegające Sewastopol oprócz rosyjskich obrońców twierdzy?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Jakie jest geopolityczne znaczenie Krymu dla Morza Czarnego?
2. Dlaczego Indyjskie oddziały brały udział w oblężeniu Sewastopolu?

Wskazówki:

Wojna Krymska była pierwszym konfliktem od czasów wojen napoleońskich kiedy to największe europejskie mocarstwa (Rosja, Francja, Wielka Brytania) stanęły przeciwko sobie. Powodem konfliktu były obawy Francji i Wielkiej Brytanii o wzrost wpływów rosyjskich na Bałkanach, po ewentualnym upadku Turcji, do którego mogło dojść w razie porażki w wojnie z Rosją. Dlatego doszło do zawiązania sojuszu między Francuzami, Brytyjczykami i Imperium Osmańskim. Jednym z głównym zadań jakie sobie stawiano było zdobycie Sewastopola na Krymie, gdyż jest to strategiczny punkt dzięki, któremu można kontrolować dużą część żeglugi na Morzu Czarnym. Oblężenie twierdzy w Sewastopolu było bardzo trudne zarówno ze względu na opór Rosjan jak i nieodpowiednie przygotowanie wojsk brytyjskich, w tym posiłków ściągniętych z zamorskich kolonii (Indii), w efekcie czego choroby i chłód powodowały śmierć wielu brytyjskich żołnierzy.

Literatura pomocnicza:

Figes Orlando, *Wojna krymska 1853-1856*, Oświęcim 2018.

---

² L. G. Byrne, *The Great Ambassador*, Ohio 1964; J. H. Skene, *With Lord Stratford in the Crimean war*, London 1883.

Gozdawa-Gołębiowski, *Od wojny krymskiej do bałkańskiej (Działania flot wojennych na morzach i oceanach w latach 1853-1914)*, Gdańsk 1985.

Klimecki M., *Krym 1854-1856*, Warszawa 2022.

Tarle E., *Wojna Krymska*, Warszawa 1953.

Najważniejsze cezury:

Wydarzenia opisywane przez Robinsona mają miejsce w dniach 14-19 kwietnia 1855 r.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Tomasz Jacek Lis